

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Навчально-науковий юридичний інститут
Кафедра цивільного права

Оксана Олійник

ОСНОВИ РИМСЬКОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА

Методичні вказівки
до виконання індивідуальних завдань
студентами другого курсу денної форми навчання
ОР «Бакалавр»

Освітня програма **Право**
Спеціальність **081 Право**
Галузь знань **08 Право**

Затверджено на засіданні кафедри цивільного права
протокол № 6 від 28.01.2022 р.

Івано-Франківськ, 2022

Розробник: к.ю.н., доц. О.С. Олійник

Положення про порядок організації і контролю самостійної роботи студентів Навчально-наукового юридичного інституту ([Положення-про-самостійну-роботу.pdf](#) (pnu.edu.ua), затвердженого Вченою радою ННЮІ (протокол № 5 від 28.02.2017 р.) визначає *індивідуальну роботу як одну із форм самостійної роботи студента*.

Відповідно до п. 3.2. Положення **індивідуальна робота** передбачає можливість вибору студентом з переліку чи за рекомендацією викладача для персонального опрацювання завдання для виконання.

Індивідуальна робота є видом позааудиторної самостійної роботи студента навчального, навчально-дослідницького чи практичного характеру у формі виконання **індивідуального завдання**. В змісті таких завдань може бути робота з підручником, нормативно-правовим актом (зокрема, конспектування за заданою тематикою, підготовка повідомлення), практичні завдання, схематичні завдання, написання рефератів, доповідей, есе, аналіз нормативно-правових актів тощо.

Завдання для індивідуальних робіт є частиною навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни та готуються керівником відповідного навчального курсу до початку семестру та затверджуються на засіданні кафедри. Такі завдання також повинні супроводжуватись рекомендаціями щодо їх виконання та оцінювання в межах кількості балів, визначеної в *Положенні про порядок організації навчального процесу та оцінювання успішності студентів у навчально-науковому юридичному інституті Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника*. Індивідуальні завдання **оцінюються за 5-бальною системою від 1 до 5 балів**. Індивідуальні завдання виконують студенти самостійно під керівництвом науково-педагогічних працівників.

Індивідуальна робота з навчальної дисципліни «Основи римського приватного права» – це форма організації самостійної роботи, яка має на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти отримують у процесі вивчення навчальної дисципліни «Основи римського приватного права», а також застосування цих знань на практиці.

Мета виконання індивідуальної роботи – самостійне, додаткове осмислення програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування студентом знань з навчальної дисципліни та розвиток навичок самостійної роботи.

Індивідуальне завдання з навчальної дисципліни «Основи римського приватного права» може бути у формі:

1. реферування наукових публікацій та виступ на їх основі;
2. виконання есе або наукової роботи;
3. підготовка та оформлення рефератів, презентації;
4. підбір наукових джерел до запропонованої тематики;
5. формулювання умов задачі та її вирішення, складання тестових завдань;
6. інші форми, запропоновані студентом за погодженням із викладачем.

Пропонуємо орієнтовний перелік індивідуальних завдань. Студенту (за погодження із викладачем) надається можливість виконати індивідуальне завдання за самостійно сформульованою ним темою.

Виконання (презентація) індивідуального завдання по конкретній тематиці здійснюється в часових рамках проведення семінарського заняття, на якому розглядається відповідне питання. Готується в паперовому чи електронному варіанті, який надсилається на електронну адресу викладача: oksana.oliinyk@pnu.edu.ua, oksanaoliynuk2003@gmail.com.

1. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ У ФОРМІ РЕФЕРУВАННЯ НАУКОВИХ ПУБЛІКАЦІЙ здійснюється з метою ознайомлення із першоджерелами даної дисципліни.

Реферування – це процес аналітичного опрацювання інформації, що полягає в аналізі первинного документу, знаходженні найвагоміших у змістовому відношенні даних (основних положень, фактів, доведень, результатів, висновків тощо). Процес реферування – низка логічних операцій, таких як: оцінка, відбір, аналіз та узагальнення відомостей, що містяться в первинному документі.

Наукові статті чи автореферати підбираються самостійно та повинні відповідати темі семінарського (практичного) заняття або темі самостійної роботи, яка виноситься на це заняття. Статті та автореферати повинні бути видані за останні 5 років. Реферат не повинен бути цитатником тексту статті (автореферату), а містити власні узагальнення, системні висновки щодо даної публікації. Якщо реферуванню підлягають наукові статті, то їх кількість повинна становити не менше трьох джерел.

2. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ У ФОРМІ ЕСЕ.

Есе – наукові, критичні та інші нариси, які відзначаються оригінальністю суджень і особливістю форми. Есе оформляється у вигляді письмової роботи обсягом до 8-10 сторінок тексту та повинно розкривати актуальність теми, обґрунтованість висновків та містити перелік використаної літератури. Посилання на джерело по тексту роботи оформляти у квадратних дужках.

Наукова робота проводиться студентом за визначеною викладачем темою. Структура наукової роботи: вступ (тема, мета та завдання роботи та основні її положення); теоретичне обґрунтування (виклад базових теоретичних положень, законів, принципів тощо, на основі яких виконується завдання); методи (вказуються і коротко характеризуються); основні результати роботи (подаються результати, схеми, систематизована реферативна інформація та її аналіз); висновки; список використаної літератури. Підготовка наукової роботи здійснюється на основі опрацювання, крім законодавчих (правових) джерел та підручників (навчальних посібників), наукової літератури з обраної проблеми. Обсяг наукової роботи – до 30 сторінок.

Перелік тем для наукової роботи (есе), рефератів міститься у Методичних вказівках з Основ римського приватного права для підготовки до семінарських занять студентів 2-го курсу денної форми навчання (студент може запропонувати власну тематику):

1. Відомі римські юристи та оратори: їх значення в розвитку римської юриспруденції.
2. Особливості здійснення рецепції римського приватного права в Україні.
3. Проблема співвідношення права і закону, справедливості і норми позитивного права в римському приватному праві.
4. Традиція вивчення римського права в Україні.
5. Римська моральність та релігія як чинники формування основних засад римського приватного права.
6. Значення римського права у формуванні сучасного європейського права.
7. Римське право як феномен в історії правової культури та правової технології.
8. Вплив грецької філософії на розвиток римського права.

9. Поняття та еволюція царських (сакральних) законів.
10. Ідеологічний і політичний вплив папського престолу на формування єдиної системи правових норм.
11. Обмеження на свободу приватних об'єднань в римському приватному праві.
12. Випадки обмеження влади господаря над рабами.
13. Юридичні особи в римському праві: поняття, відмінність від фізичних осіб.
14. Особливості правового становища жінки у Стародавньому Римі.
15. Особливості правового статусу муніципального вільновідпущеника.
16. Особливості становища римського громадянина в публічній та приватній сферах.
17. Особливості правового становища юридичних об'єднань – церковних інститутів в Римі (церков, храмів, монастирів тощо).
18. Правова характеристика інститутів опіки та піклування в римському приватному праві: спільні та відмінні риси.
19. Роль претора у встановленні опіки та піклування.
20. Правова характеристика правильного шлюбу в римському приватному праві.
21. Особливості розірвання шлюбу в римському приватному праві.
22. Конкубінат у римському приватному праві та його наслідки.
23. Реформи імператора Августа в сфері сімейного права.
24. Питання можливості укладення повторного шлюбу в римському суспільстві.
25. Особливості здійснення саморозправи як досудового способу захисту порушених прав та її правові наслідки.
26. Виникнення суду та його види.
27. Правова характеристика легісакційного процесу та форми його здійснення у давньоримському суспільстві.
28. Формулярний процес та особливості його здійснення. Формула та її складові частини.
29. Екстраординарний процес та його відмінність від попередніх історичних форм судового процесу.
30. Виконання судового рішення в Римській державі.
31. Особливі засоби преторського захисту та їх види.
32. Поняття та види позовів в Римській державі.
33. Правова характеристика позовної давності. Співвідношення строків позовної давності та законних строків.
34. Загальна характеристика судового рішення в Стародавньому Римі.
35. Виконавче провадження в Стародавньому Римі.
36. Поняття, значення, види преторських інтердиктів.
37. Причини виникнення державного суду та відмова від приватної саморозправи. Види судів у Римі.
38. Кровна помста і приватне правосуддя у Давньому Римі.
39. Соціальний та правовий статус судді в римському суспільстві.
40. Особливості проведення допитів та методи дізнання у Стародавньому Римі.
41. Правова характеристика кондикційних позовів за римським приватним правом.
42. Становлення інституту адвокатури в Стародавньому Римі.
43. Відомі римські юристи та оратори.
44. Поняття та види права власності в римському приватному праві.
45. Способи захисту права власності.

46. Порівняльно-правовий аналіз інституту володіння у континентальній, англо-саксонській та східноєвропейській системах права.
47. Особливості ритуалу манципації в римському суспільстві.
48. Обмеження права власності у Стародавньому Римі. Поділ обмежень на позитивні та негативні.
49. Особливості припинення права власності на річ в Римі.
50. Правова характеристика іпотеки в римському приватному праві.
51. Поняття, ознаки, види сервітутів у римському приватному праві.
52. Суперфіцій у римському приватному праві та його рецепція у сучасному праві України.
53. Емфітевзис у римському праві та його рецепція у праві України.
54. Правова характеристика фідучіарного правочину.
55. Прострочка виконання зобов'язання та її наслідки.
56. Співвідношення підстав виникнення зобов'язань у римському праві та цивільному праві України.
57. Поняття та види зобов'язань в римському приватному праві.
58. Натуральні зобов'язання в полі дії римського приватного права.
59. Часткові та солідарні зобов'язання в римському приватному праві.
60. Гарантія як засіб забезпечення виконання зобов'язання та особливості її застосування у Римі.
61. Праці відомих римських юристів про договір.
62. Способи укладання договорів у Римі.
63. Підстави класифікації договорів в римському приватному праві.
64. Рецепція положень про умови дійсності договорів римського приватного права в Цивільному кодексі України.
65. Етимологія і первинне значення латинського терміну «culpa».
66. Правова характеристика пактів, що отримали захист імператора.
67. Правова характеристика пактів, що приєднані до контрактів.
68. Правова характеристика клятвенної обіцянки вільновідпущеника своєму патрону.
69. Правова характеристика договору зберігання. Види договору зберігання в Римі.
70. Особливості договору товариства в римському приватному праві та його види.
71. Оціночний договір в римському приватному праві.
72. Рецепція положень про договір доручення в римському приватному праві у Цивільному кодексі України.
73. Особливості договору позики в римському приватному праві. Ранні форми позики.
74. Порівняльно-правова характеристика вчинення дій в чужому майновому інтересі за римським приватним правом та сучасним цивільним правом.
75. Зобов'язання, що виникають внаслідок безпідставного набуття або збереження майна за римським приватним правом та їх рецепція у цивільному законодавстві України.
76. Система кондикційних позовів в римській державі.
77. Вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без доручення та суміжні інститути: спільні та відмінні риси.
78. Співвідношення деліктних та договірних зобов'язань в римському приватному праві.
79. Структура та правова характеристика Закону Аквілія.
80. Особливості правового регулювання публічних деліктів у Стародавньому Римі.
81. Особливості відповідальності власників готелів, судноволодільців за шкоду, завдану майну постояльців або пасажирів.

82. Порівняльно-правова характеристика черг спадкування за римським приватним правом та в сучасному цивільному праві України.

83. Види заповітів в римському приватному праві.

84. Особливості процедури укладення заповітів в римському приватному праві.

85. Правові наслідки прийняття спадщини.

86. Рецепція римського спадкового права в сучасному праві України.

87. Соціальна смерть в римському праві як вилучення особи із правового життя.

3. ПІДГОТОВКА ТА ОФОРМЛЕННЯ ПРЕЗЕНТАЦІЙ ДО ЗАПРОПОНОВАНИХ ТЕМ

Така форма індивідуального заняття має на меті узагальнення та систематизацію знань, які студенти отримують у процесі навчання.

Презентація – це електронний документ, що являє собою набір тематичних слайдів, призначений для демонстрації здобувачам освітнього процесу. Метою будь-якої презентації є візуальне подання систематизованої автором інформації з обраної тематики. Електронна презентація, виконана за допомогою програми Microsoft PowerPoint або її аналогів — зручний спосіб донести інформацію до аудиторії, спростити її сприйняття за допомогою візуальних, графічних ефектів.

Створення презентації повинно здійснюватися при дотриманні таких правил щодо змісту та оформлення презентації:

1. Виділення основної ідеї:
 - слайд має ілюструвати лише одну думку або основну думку;
 - інформація на слайді має містити основні положення виступу (тези).
2. До уваги пропонується підбір такого матеріалу, що підтверджує основні ідеї презентації:
 - підбір графічного зображення, аудіо- та відеоматеріалів;
 - подання прикладів, порівняння, довідкової інформації.
3. Логічність послідовності подання матеріалу. Матеріал презентації можна розташувати у хронологічній або тематичній послідовності.

Визначення структури презентації передбачає визначення кількості слайдів у презентації, наповнення кожного слайду. Для досягнення кращого результату бажано керуватися такими правилами:

- Не заповнюйте слайд занадто великим обсягом інформації.
- Використовуйте короткі речення.
- Кількість рядків тексту на слайді і кількість слів у рядку — до 8.
- Для виділення найважливішої інформації використовуйте рамки, границі, заливку, різні розміри та кольори шрифтів тощо.
- Фон слайда й анімаційні ефекти не мають відволікати увагу аудиторії від змісту.
- Текст слайда має легко читатися, тобто бути контрастним відносно фону (темний текст на світлому фоні або білий — на темному) і достатньо великим.
- Підпис до ілюстрації бажано розмістити під малюнком.

4. ПІДБІР НАУКОВИХ ДЖЕРЕЛ ДО ЗАПРОПОНОВАНОЇ ТЕМАТИКИ

Виходячи з обраної проблематики студент самостійно підбирає необхідний інформаційний матеріал. *Інформаційну базу* дослідження складають бібліографічні, інформаційні й довідкові видання, статистичний і фактичний матеріал, історичні джерела, законодавчо-нормативні

документи тощо. Робота над пошуком необхідних літературних та інших інформаційних джерел починається з огляду систематичних та алфавітних каталогів наукових бібліотек, відкритих книжкових фондів, реферативних оглядів, бібліографічних покажчиків, посиланнях в книгах і статтях тощо.

По обраній тематиці студенту необхідно підібрати не менше **10 джерел**. Наукові джерела повинні відповідати саме цій темі, а не носити узагальнений характер. Представлений студентом перелік наукових джерел не повинен повторювати джерела, включені до списку рекомендованих у Методичних вказівках з відповідної навчальної дисципліни. Публікації повинні бути за останні 5 років.

На основі підбраного до теми дослідження інформаційного матеріалу складається *список використаних джерел, який повинен бути оформлений відповідно до вимог бібліографічного опису*.

5. ФОРМУЛЮВАННЯ УМОВИ ЗАДАЧІ ТА ЇЇ ВИРІШЕННЯ

Формулювання умов задачі є формою індивідуальної роботи студентів, яка здійснюється шляхом опрацювання правових питань за матеріалами конкретної судової справи чи практичної ситуації. Така форма індивідуальної роботи спрямована переважно на оволодіння навичками щодо практики реалізації норм права, посилення практичної спрямованості навчального процесу та набуття умінь правильно тлумачити норми права та застосовувати їх при вирішенні конкретного кейсу, напрацювання навиків фактичного та юридичного обґрунтування власної точки зору, правової позиції та складання процесуальних документів.

Загальні методичні рекомендації щодо формулювання умов задачі. Будь-яка задача передбачає: а) умови задачі; б) основне питання задачі. В переважній більшості задач їх умовами є інформація про поєднання певних фактичних обставин (юридичних фактів).

При складанні умов задачі студент повинен:

- а) вивчити фактичні обставини справи;
- б) здійснити правову кваліфікацію відносин;
- в) ретельно проаналізувати правові джерела, законодавство, що підлягає застосуванню;
- г) сформулювати правову позицію шляхом її фактичного і юридичного обґрунтування;
- д) скласти відповідні питання до умови задачі.

Порядок розв'язання задачі передбачає:

- а) установити правовий зміст фактичних обставин ситуації, поданих в умовах фабули;
- б) дати власну правову оцінку наведеної ситуації із відповідними посиланнями на правові джерела;
- в) сформулювати остаточну відповідь на поставлені в задачі питання чи завдання.

Складання (формулювання) тестових завдань: основними елементами тестового завдання є завдання, варіанти відповідей, критерії оцінювання. Тести повинні містити логічну форму висловлювання у завданні; наявність у відповідях на завдання разом з правильними відповідями неправильних (дистракторів); єдині правила оцінювання відповідей. Не рекомендується включати у тестові завдання дискусійні питання і відповіді, завдання, що містять громіздкі формулювання завдання.

Серед варіантів відповідей до тестів мінімум одна є правильною, решта – дистрактори – неправильними. Доцільно створювати щонайменше 4 – 5 варіантів відповідей. Усі дистрактори мають бути правдоподібними і однорідними. Дистрактори, які не є вірогідними і однорідними, не працюють, відволікають не треба включати до складу завдання. Не варто штучно збільшувати

кількість дистракторів за рахунок невірогідних. Під час добору дистракторів доцільно використовувати поширені помилки, хибні уявлення, об'єкти, що відповідають лише частині характеристик, наведених в умові тощо.

При завданні на встановлення наслідків конкретної ситуації може бути чотири типи відповідей за ступенем правильності наслідку та його зв'язку з наведеною конкретною ситуацією: 1) реальний наслідок, пов'язаний з конкретною ситуацією (правильна відповідь); 2) реальний наслідок, не пов'язаний з ситуацією; 3) нереальний або неправильно описаний наслідок, пов'язаний з конкретною ситуацією; 4) нереальний або неправильно описаний наслідок, не пов'язаний з конкретною ситуацією. Використовуйте дистрактори з тим самим ступенем «технічності», «науковості», що й правильна відповідь.